COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 11.1.2018
COM(2018) 2 final

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Evaluarea intermediară a programului Orizont 2020: maximizarea impactului cercetării și inovării din UE

1. INTRODUCERE

Cercetarea și inovarea (C&I) joacă un rol fundamental în sprijinirea modelului socioeconomic și a valorilor Europei, precum și a competitivității sale la nivel mondial. Ele sunt din ce în ce mai importante într-o lume aflată în continuă schimbare, în care reușita noastră depinde mai mult ca niciodată de producerea de cunoștințe și de transformarea lor rapidă în inovare decât de exploatarea resurselor naturale sau scăderea salariilor. O creștere durabilă în viitor nu poate fi obținută decât dacă investim în cercetare și inovare în prezent.

Orizont 2020, programul-cadru al UE pentru cercetare și inovare (2014-2020), este unul dintre atuurile esențiale ale UE în acest sens. El are rolul de a stimula creșterea economică și de a crea locuri de muncă prin asocierea cercetării cu inovarea, promovarea excelenței științifice și a poziției de lider a industriei europene, precum și prin abordarea provocărilor societale.

În conformitate cu orientările privind o mai bună legiferare[1], serviciile Comisiei au efectuat o evaluare intermediară cuprinzătoare a progresului înregistrat de program în primii trei ani de punere în aplicare[2]. Răspunsul părților interesate la consultarea publică privind evaluarea intermediară a fost foarte puternic: la consultare au participat peste 3 500 de respondenți și au fost elaborate peste 300 de documente de poziție.

Trei evaluări intermediare suplimentare și independente au vizat Institutul European de Inovare și Tehnologie (EIT)[3], parteneriatele de tip public-public instituite în temeiul articolului 185[4] din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și parteneriatele public-privat (puse în aplicare prin intermediul unor întreprinderi comune) în temeiul articolului 187[5] din TFUE. De asemenea, o serie de grupuri separate de experți independenți au realizat o evaluare intermediară a celor nouă parteneriate contractuale de tip public-privat[6] și o evaluare intermediară a acțiunilor directe ale Centrului Comun de Cercetare[7].

Evaluarea intermediară a stat la baza raportului și recomandărilor pentru viitor[8] ale grupului independent la nivel înalt privind maximizarea impactului programelor de C&I ale UE, prezidat de Pascal Lamy (grupul la nivel înalt Lamy).

În conformitate cu articolul 32 din Regulamentul de instituire a programului Orizont 2020[9], scopul prezentei comunicări este de a atrage atenția instituțiilor UE cu privire la

---

[1] https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-guidelines_en

[2] Documentul de lucru al serviciilor Comisiei SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020.

[3] SWD(2017)352 Final

[4] SWD(2017)340 Final

[5] SWD(2017)339 Final

[6] https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6de81abe-a71c-11e7-837e-01aa75ed71a1

[7] http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107957/jrc_implementation_review_web-_final.pdf

[8] „LAB – FAB – APP - Investiții în viitorul pe care ni-l dorim", raportul grupului independent la nivel înalt privind maximizarea impactului programelor de cercetare și inovare ale UE, 3 iulie 2017.

[9] Regulamentul (UE) nr. 1291/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013.

principalele constatări (secțiunea 2) și la învățămintele desprinse din evaluarea globală (secțiunea 3). Prezenta comunicare include eventuale îmbunătățiri și orientări pentru viitor, incluzând primele reacții la recomandările făcute de grupul la nivel înalt Lamy privind maximizarea impactului.

2. PRINCIPALELE CONSTATĂRI ALE EVALUĂRII INTERMEDIARE A PROGRAMULUI ORIZONT 2020

Celelalte instituții ale UE au aprobat constatările evaluării intermediare: Parlamentul European (PE)[10], Comitetul Economic și Social European (CESE)[11], Comitetul Regiunilor (CoR)[12] și, mai recent, Consiliul Competitivitate prin Concluziile Consiliului[13] din 1 decembrie 2017. Statele membre au adoptat, de asemenea, un aviz în cadrul Comitetului pentru Spațiul european de cercetare și inovare (CSEC)[14]. Opinia comună este că punerea în aplicare a programului Orizont 2020 a fost, în cea mai mare parte, un succes.

Programul Orizont 2020 este atractiv și relevant. Participanții provin din cele mai bune instituții și întreprinderi din Europa și din afara acesteia, acoperind o gamă largă de discipline. Părțile interesate declară că sunt deosebit de mulțumite de program, după cum o demonstrează interesul susținut pe care îl suscită cererile sale de propuneri foarte competitive. **Mai mult de jumătate din participanții la programul Orizont 2020 sunt nou-veniți care nu au participat la precedentul program-cadru 7 (PC7).** Participarea întreprinderilor a crescut, 23,9 % din bugetul pentru tehnologiile generice și industriale și provocări societale fiind acordat IMM-urilor, cu mult peste obiectivul de 20 %. Orizont 2020 a dat dovadă de flexibilitate pentru a răspunde la prioritățile politice în schimbare, cum ar fi migrația, și la situații de urgență, cum ar fi epidemiile de Ebola și Zika.

Programul oferă oportunități unice de colaborare și de creare de rețele. Una din cinci publicații științifice din cadrul Orizont 2020 este rezultatul colaborării dintre sectorul universitar și cel privat. Orizont 2020 dă naștere mai multor publicații interdisciplinare decât PC7. Parteneriatele public-privat contractuale, care reunesc sectorul privat și Comisia în cadrul unor programe de cercetare și inovare definite împreună, prezintă o valoare adăugată prin întărirea cooperării intersectoriale și prin promovarea inovării.

Orizont 2020 este pe calea cea bună pentru a contribui în mod semnificativ la crearea de locuri de muncă și la creșterea economică. Chiar dacă Orizont 2020 reprezintă mai puțin de 10% din totalul cheltuielilor publice dedicate C&D în UE, modelele macroeconomice estimează că impactul său socioeconomic va fi de circa 600

[10] EP T8-0253/2017, RAPORT referitor la evaluarea punerii în aplicare a programului Orizont 2020 în vederea evaluării la jumătatea perioadei a acestuia și la propunerea privind cel de-al 9-lea program-cadru.
[11] Raportul de informare al CESE INT/807, Orizont 2020 (evaluare).
[12] Avizul CoR SEDEC-VI/026, Dimensiunea locală și regională a programului Orizont 2020 și noul program-cadru pentru cercetare și inovare.
[13] „De la evaluarea intermediară a programului Orizont 2020 către cel de al nouălea program-cadru" - Concluziile Consiliului (adoptate la 1.12.2017) http://www.consilium.europa.eu/media/31888/st15320en17.pdf
[14] CSEC 1207/17, avizul CSEC cu privire la evaluarea intermediară a programului Orizont 2020 și pregătirile pentru următorul program-cadru.

de miliarde EUR și de 179 000 de locuri de muncă până în 2030[15]. Mai mult, prin atenția acordată excelenței științifice, poziției de lider a industriei europene și provocărilor societale, programul sprijină atingerea obiectivelor de politică ale UE[16].

Excelența ca principiu fundamental garantează calitatea. Ca urmare a faptului că excelența este principalul criteriu de alocare a fondurilor, primele publicații științifice din cadrul programului Orizont 2020 au fost citate deja de două ori mai mult decât rata medie la nivel mondial. Brevetele produse prin intermediul programului sunt de o calitate mai bună și au o valoare comercială mai mare decât brevetele similare produse în altă parte. Orizont 2020 a sprijinit deja aproximativ 17 câștigători ai premiului Nobel.

Măsurile de simplificare au dat rezultate. Măsurile de simplificare introduse la scară largă (de exemplu, un set unic de norme, semnarea electronică a acordurilor de grant, portalul pentru participanți ca ghișeu unic pentru interacțiunile cu participanții, rata de rambursare unică, rata forfetară pentru costurile indirecte) au redus semnificativ sarcina administrativă și costurile, ceea ce a dus la diminuarea semnificativă a timpului necesar pentru acordarea granturilor (acestea sunt acordate cu 110 de zile mai repede decât în cadrul PC7). Părțile interesate apreciază modelul simplificat de finanțare, care nu a redus nivelul cofinanțării de către beneficiari.

Orizont 2020 prezintă o valoare adăugată clară la nivelul UE. Programul permite realizarea de economii de scară și de timp și extinderea sferei de aplicare în comparație cu sprijinul la nivel național și regional pentru C&I și, prin urmare, mărește atractivitatea UE ca spațiu favorabil cercetării și inovării. Adiționalitatea programului (adică faptul că acesta nu înlocuiește finanțarea națională[17]) este foarte pronunțată. Componentele programului care se adresează unui beneficiar unic, cum ar fi instrumentul pentru IMM-uri, acțiunile CEC și acțiunile Marie Skłodowska Curie aduc o valoare adăugată la nivelul UE ca urmare a concurenței paneuropene și a efectelor de structurare pe care le exercită asupra sistemelor naționale de cercetare și inovare.

Orizont 2020 oferă un bun raport calitate-preț. Cheltuielile administrative în cadrul Orizont 2020 sunt mai mici decât cele din cadrul PC7, ca urmare a delegării la scară largă a punerii în aplicare a programului către agențiile executive specializate și a punerii în aplicare armonizate prin intermediul Centrului comun de asistență pentru Orizont 2020. Cheltuielile administrative se situează sub obiectivul de 5 %. Ele sunt deosebit de scăzute pentru agențiile executive și EIT.

Evaluările inițiativelor de parteneriat sprijinite de programul Orizont 2020 arată că acestea sunt eficace în mobilizarea unui volum semnificativ de fonduri suplimentare private și publice și în alinierea priorităților în domeniul C&I în întreaga Europă.

Evaluarea intermediară a **EIT** a constatat că institutul contribuie la remedierea deficiențelor structurale ale capacității de inovare a UE. Comunitățile de cunoaștere și inovare ale EIT (CCI) aduc o valoare adăugată la nivelul UE prin stimularea creării unor legături strânse și eficace între educație, cercetare și inovare pentru a răspunde unei serii

[15] Documentul de lucru al serviciilor Comisiei SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 8.4, p. 141 și p. 144.

[16] Cu toate acestea, țintele în materie de cheltuieli pentru dezvoltarea durabilă și schimbările climatice nu sunt încă atinse, prin urmare au fost intensificate eforturile în programul de lucru final.

[17] SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 8.2.2.3, p. 114.

diverse de provocări la nivel mondial. EIT permite lansarea și dezvoltarea comunităților de cunoaștere și inovare, ale căror programe educaționale îmbină cunoștințele tehnice cu educația în materie de antreprenoriat și inovare, accesul direct la întreprinderi și mobilitatea internațională.

Parteneriatele de tip public-public în temeiul articolului 185, de exemplu Eurostars2 și Programul comun de cercetare pentru Marea Baltică (BONUS), au creat parteneriate și rețele de C&I de durată între finanțatorii cercetării și guverne, contribuind, astfel, la realizarea Spațiului european de cercetare (SEC). Parteneriatele mobilizează investiții semnificative în proiecte de cercetare transnaționale în domenii importante de politică, cu o rază de acțiune tot mai extinsă la nivel mondial. Principalul punct forte al tuturor **parteneriatelor public-privat în temeiul articolului 187**, de exemplu CleanSky2 și bioindustriile, este capacitatea acestora de a implica și de a mobiliza parteneri industriali strategici în domenii de acțiune prioritare pentru Uniune, indiferent de frontiere și de sectoare economice, precum și contribuția lor directă la competitivitate și la obiectivele politicilor UE. Parteneriatele creează legături între activități în cadrul ciclului inovării și contribuie la eliminarea fragmentării în sectoarele lor respective de activitate prin crearea de rețele colaborative preconcurențiale pe termen lung care reunesc părți interesate între care nu existau legături până atunci. S-a constatat că **PPP-urile contractuale**, de exemplu „fabricile viitorului” și clădirile eficiente din punct de vedere energetic, și-au atins, în general, obiectivele. Ele au fost gestionate în mod eficient și flexibil și au reunit parteneri industriali importanți în cadrul strategiilor conduse de UE, existând o înțelegere reciprocă a rezultatelor de către industrie și un nivel ridicat de transparență și de deschidere în ceea ce privește participarea, inclusiv a IMM-urilor.

3. ÎNVĂȚĂMINTELE DESPRINSE PENTRU MAXIMIZAREA IMPACTULUI VIITOARELOR PROGRAME-CADRU

Scopul principal al evaluării intermediare cuprinzătoare a fost de a desprinde învățăminte pentru viitor pe baza analizei punctelor tari și a punctelor slabe. Acest lucru va contribui la îmbunătățirea punerii în aplicare a programului Orizont 2020 în ultimii trei ani (2018-2020), a EIT și a inițiativelor în temeiul articolelor 185 și 187.

Exercițiul de evaluare combinat oferă, de asemenea, învățăminte pe termen mai lung[18], care vor sta la baza elaborării programului-cadru următor, care se va derula după 2020. Programul de lucru final Orizont 2020 pentru perioada 2018-2020 testează deja unele dintre soluțiile menite să răspundă învățămintelor pe termen mai lung, inclusiv o etapă-pilot a unui viitor Consiliu european pentru inovare (EIC) și utilizarea unor sume forfetare ca alternativă la rambursarea costurilor în unele domenii.

În continuare sunt prezentate succint principalele învățăminte desprinse și domeniile care necesită îmbunătățiri.

3.1. Investiții mai ambițioase

S-a constatat că Orizont 2020 este subfinanțat: din ce în ce mai atractiv și la fel de relevant, programul suscită o cerere superioară ofertei (rata de succes fiind de numai 11,6 %, în comparație cu 18,5 % în cadrul PC7). Ar fi fost nevoie de o sumă

[18] SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 12, p. 186.

suplimentară de 62,4 miliarde EUR pentru a finanța toate propunerile evaluate în mod independent ca fiind peste pragul de calitate strict. Această subfinanțare reprezintă un cost de oportunitate pentru potențialul promițător al Europei în materie de C&I și constituie o risipă de resurse pentru solicitanți (care au cheltuit o sumă estimată la 636 de milioane EUR pe an pentru pregătirea propunerilor[19]).

Ca răspuns la evaluarea intermediară a programului Orizont 2020, Parlamentul European, sprijinit de Comitetul Regiunilor, solicită la rândul său, printre altele, Uniunii Europene să evite reducerea bugetului pentru Orizont 2020 și să aloce programului următor cel puțin 120 de miliarde EUR. CSEC pledează în favoarea unei proporționalități între buget și ambiții. De asemenea, concluziile Consiliului pun accentul pe necesitatea de a acorda prioritate C&I în toate politicile relevante ale UE și de a furniza fonduri semnificative pentru viitorul program.

Grupul la nivel înalt Lamy recomandă să se acorde prioritate C&I și să se sporească fondurile dedicate acestui domeniu în bugetul UE și al statelor membre. Grupul sugerează că dublarea bugetului programului de după 2020 este cea mai bună investiție pe care UE o poate face pentru a alinia investițiile cu cele ale principalilor concurenți ai UE și pentru a concretiza potențialul în prezent neexploatat al propunerilor de înaltă calitate nefinanțate (adică să se vizeze finanțarea a cel puțin 30 % din propunerile de înaltă calitate).

Comisia ia act de solicitarea Grupului la nivel înalt și a altor instituții ale UE de a investi mai mult în C&I prin viitorul program-cadru, ținând seama de punctele forte ale programului actual și de valoarea adăugată la nivelul UE. Finanțarea UE pentru C&I ar trebui să fie însoțită de o finanțare națională și regională ambițioasă în vederea atingerii obiectivului de investiții în domeniul C&I de 3 % din PIB-ul UE.

3.2. Continuarea simplificării

În cadrul programului Orizont 2020 au fost realizate progrese importante în ceea ce privește simplificarea în comparație cu PC7, însă acesta este un proces continuu care necesită îmbunătățiri constante.

Instituțiile UE iau act și apreciază progresele substanțiale înregistrate în ceea ce privește simplificarea și subliniază, de asemenea, necesitatea de a continua în acest sens. CESE consideră simplificarea o modalitate de a lărgi cercul solicitanților, iar, în opinia CSEC, simplificarea permite elaborarea unor instrumente și norme și mai ușor de utilizat.

Ambiția grupului la nivel înalt Lamy este de a face din UE cel mai atractiv finanțator în domeniul C&I din lume (#7 Simplificare suplimentară). Aceasta presupune privilegierea impactului și nu a procesului, de exemplu prin reducerea la minimum a documentației, sporirea flexibilității cererilor de propuneri (inclusiv cu privire la alegerea instrumentului și la costuri) și, în cadrul consorțiilor C&I, adaptarea la tendințele în schimbare și la noile oportunități. Grupul sugerează atingerea unui echilibru între reducerea obligațiilor de raportare și necesitatea de a avea date continue și în timp real privind impactul proiectelor.

[19] SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 7.3.2, p. 60.

Comisia își continuă efortul de simplificare, inclusiv prin intermediul unor acțiuni-pilot în ultimul program de lucru al Orizont 2020. În funcție de experiența dobândită în urma acestor acțiuni-pilot, Comisia va continua simplificarea pentru a sprijini cicluri de inovare mai rapide și pentru a micșora sarcina administrativă. În acest scop, Comisia va explora următoarele posibilități: simplificarea sistemului actual de rambursare a costurilor reale; acceptarea pe scară mai largă a practicilor contabile obișnuite; creșterea gradului de utilizare a finanțării forfetare oferite după finalizarea activităților și alte forme simplificate de finanțare; reducerea sarcinii de pregătire și prezentare de propuneri; reducerea timpului de acordare a granturilor și îmbunătățirea feedback-ului oferit solicitanților.

3.3. Sprijinirea inovării revoluționare

Datorită, în parte, programelor-cadru ale UE, Europa este unul dintre liderii cercetării științifice la nivel mondial. Cu toate acestea, ea nu se află la același nivel în domeniul inovării. Evaluarea intermediară a Orizont 2020 a identificat potențiale modalități de sprijinire a inovării revoluționare creatoare de piețe, dar concluzionează că un astfel de sprijin trebuie să fie întărit în mod considerabil. De exemplu, numai un număr relativ mic de firme care beneficiază de granturi recurg la instrumentele financiare prevăzute de Orizont 2020[20]. Acest lucru poate împiedica extinderea la nivel european și internațional a noilor firme inovatoare.

Parlamentul European subliniază, de asemenea, importanța sprijinului acordat inovării în general și mai ales inovării revoluționare și activităților de extindere, iar concluziile Consiliului pun accentul pe importanța sprijinirii întregului lanț valoric al inovării, inclusiv a tehnologiilor revoluționare cu risc ridicat, în timp ce un posibil viitor Consiliu european pentru inovare ar trebui să sprijine inovațiile revoluționare și extinderea întreprinderilor inovatoare. Avizele Comitetului Regiunilor și CSEC exprimă aceeași opinie.

Grupul la nivel înalt Lamy recomandă sprijinirea inovării (de exemplu, pe plan tehnologic, social și al modelului de afaceri) în toate domeniile de politică ale UE. Acest lucru va crea un cadru de reglementare comun, care favorizează spiritul antreprenorial, competitivitatea industriei europene pe piața mondială și poziția sa de lider în revoluția industrială actuală (#2 Construirea unei adevărate politici UE privind inovarea, care creează piețe viitoare). Grupul Lamy sugerează să se promoveze și să se investească în idei inovatoare cu potențial de extindere rapidă prin intermediul Consiliului european pentru inovare (EIC) care este abilitat să investească în antreprenori și întreprinderi (indiferent de dimensiunea, de sectorul sau de maturitatea lor) cu inovații riscante care au un potențial de extindere rapidă, la granița dintre diferite tehnologii și discipline. De asemenea, acesta recomandă (#4 Elaborarea programului de C&I al UE pentru maximizarea impactului) ca EIC să elaboreze noi proceduri de evaluare și de selectare a propunerilor pentru a repera mai ușor proiectele cu un grad ridicat de risc și de rentabilitate, să introducă o mai mare flexibilitate în ceea ce privește gestionarea granturilor (decizii de suspendare sau de continuare a proiectelor) și să tolereze eșecurile.

[20] SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 8.2.2.3, p. 111 și secțiunea 8.2.3.3, p. 123.

Comisia recunoaște importanța crescândă a inovării creatoare de piețe[21] și va examina modul în care poate sprijini în viitor acest sector pe baza acțiunilor actuale în domeniul pieței unice digitale, al uniunii energetice și al uniunii piețelor de capital. Capitalul de risc în Europa reprezintă o cincime din cel existent în SUA. Noua generație de întreprinderi din economia colaborativă și economia digitală provin în principal din SUA și Asia. Comisia a luat deja măsuri pentru a crea o politică industrială, a digitaliza industria europeană și a dezvolta economia colaborativă[22].

Pe baza realizărilor actuale în ceea ce privește sprijinirea inovării prin intermediul instrumentului pentru IMM-uri, al proiectelor colaborative și al parteneriatelor public-privat, viitorul program-cadru ar trebui să ofere sprijin mai rapid și în mod mai flexibil. Programul ar trebui să profite de complementaritatea granturilor și a instrumentelor financiare pentru a atrage întreprinderi inovatoare noi cu creștere rapidă și pentru a contribui la extinderea lor la nivel internațional și european, precum și pentru a îmbunătăți comercializarea rezultatelor C&I și pentru a accelera diseminarea inovării. Obiectivul este ca Europa să devină lider în domeniul inovării creatoare de piețe. În acest scop, în cadrul ultimului program de lucru al Orizont 2020 este lansată o primă etapă pilot a unui viitor Consiliu european pentru inovare. Experiența câștigată din această primă etapă, precum și sprijinul strategic al Grupului la nivel înalt al inovatorilor înființat recent[23], vor sta la baza procesului decizional privind un Consiliu european pentru inovare pe deplin operațional.

3.4. Maximizarea impactului prin intermediul unei abordări orientate către îndeplinirea obiectivelor misiunilor și implicarea cetățenilor

Evaluarea intermediară subliniază necesitatea de a maximiza impactul și de a îmbunătăți comunicarea cu cetățenii[24]. Acest lucru este important nu numai pentru îmbunătățirea comunicării privind contribuția C&I la soluționarea provocărilor de ordin societal și tehnologic; implicarea cetățenilor, a clienților și a utilizatorilor finali în elaborarea agendei programului (co-elaborare) și în punerea lui în aplicare (co-creare) conduce la un grad mai ridicat de inovare prin stimularea inovării orientate către utilizator și a cererii de soluții inovatoare. Acest lucru va răspunde, de asemenea, posibilității de a adopta în viitor o abordare mai axată pe impact și orientată spre îndeplinirea obiectivelor misiunilor[25]. Programele de lucru ale Orizont 2020 pregătesc deja terenul pentru o abordare mai orientată către îndeplinirea obiectivelor misiunilor, utilizând domeniile de interes ca etape intermediare.

Toate instituțiile UE subliniază importanța implicării sporite a cetățenilor, precum și a maximizării impactului programului-cadru. Comitetul Regiunilor încurajează în mod explicit adoptarea unei noi abordări complementare, bazate pe îndeplinirea obiectivelor misiunilor. CSEC și concluziile Consiliului subliniază necesitatea unei comunicări continue mai bune cu cetățenii și invită să se reflecteze la o abordare orientată spre îndeplinirea obiectivelor misiunilor.

---

[21] SWD (2017) 220 - Evaluarea intermediară aprofundată a programului Orizont 2020, secțiunea 8.2.2.3, p. 111 și secțiunea 8.2.3.3, p. 123.

[22] A se vedea „O strategie reînnoită privind politica industrială a UE”, COM(2017) 479.

[23] https://ec.europa.eu/research/eic/index.cfm?pg=hlg

[24] Această concluzie este sprijinită, de asemenea, de recomandarea grupului de experți la nivel înalt care a realizat evaluarea ex post a PC7: „să se aducă știința mai aproape de cetățeni”; COM(2016) 5 final.

[25] Idem „să se garanteze că se pune accentul pe principalele provocări și oportunități în contextul global” COM(2016) 5 final.

Grupul la nivel înalt Lamy preia această analiză în mai multe dintre recomandările sale. Grupul propune definirea misiunilor în domeniul C&I care deţin un potenţial de transformare şi a căror realizare mobilizează un număr mare de actori şi investitori, inclusiv în cadrul achiziţiilor publice în domeniul inovării (#5 Adoptarea unei abordări orientate spre îndeplinirea obiectivelor misiunilor şi axate pe impact pentru a aborda provocările globale). Grupul Lamy recomandă utilizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU drept un cadru de referinţă global pentru definirea acestor misiuni. El pledează pentru implicarea publicului în definirea misiunilor şi pentru o ştiinţă în beneficiul cetăţenilor (#8 Mobilizarea şi implicarea cetăţenilor). Grupul subliniază importanţa unei strategii de branding mai eficace privind C&I în UE, de exemplu printr-o comunicare mai extinsă a rezultatelor şi impacturilor sale (#11 O mai bună descriere şi comunicare a impactului). Pentru a stimula inovarea, raportul Lamy recomandă ca responsabilii cu politicile sectoriale să fie pe deplin implicaţi în elaborarea politicilor privind inovarea. Grupul la nivel înalt consideră că este foarte important ca programul să fie definit de scopurile şi impacturile sale mai degrabă decât de instrumente. El pledează pentru un sistem perfecţionat de evaluare a propunerilor şi pentru o mai mare flexibilitate (# 4 Elaborarea programului de C&I al UE pentru maximizarea impactului).

În programul de lucru final al Orizont 2020, Comisia preia deja o serie de învăţăminte privind impactul şi comunicarea cu cetăţenii (de exemplu prin declaraţii de impact mai clare şi prin consolidarea diseminării şi a exploatării rezultatelor activităţilor de cercetare). Viitorul program ar trebui să aibă la bază de la bun început o logică de intervenţie clară şi o evaluare diferenţiată a propunerilor. El se va baza pe o descriere clară şi, pe cât posibil, cuantificată a impacturilor pe termen lung, a rezultatelor pe termen mediu şi a realizărilor pe termen scurt preconizate, care vor sprijini priorităţile de politică ale UE, obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU şi punerea în aplicare a Acordului de la Paris.

Pe baza rezultatelor evaluării intermediare şi luând în considerare domeniul de aplicare şi ideea care stă la baza programelor de lucru Orizont 2020 pentru perioada 2018-2020, misiunile de C&I (ştiinţifice, tehnologice, sociale etc.) din viitorul program ar trebui să creeze un impact mai mare, să ducă la o mai bună comunicare cu cetăţenii şi să încurajeze o abordare sistemică. Ele ar trebui să abordeze obiectivele de politică ale UE, să suscite interesul cetăţenilor (prin dialoguri cu cetăţenii cu privire la valori şi implicarea lor în proces, astfel încât aceştia să fie mândri că sunt europeni), să creeze legături între discipline şi sectoare şi să depăşească ceea ce este posibil în prezent.

3.5. Sporirea sinergiilor cu alte programe de finanţare şi politici ale UE

Există deja sinergii între programul Orizont 2020 şi alte programe ale UE, cum ar fi fondurile structurale şi de investiţii europene (fondurile ESI), Fondul european pentru investiţii strategice (FEIS), instrumentele pentru relaţii externe, mecanismul pentru interconectarea Europei şi politica agricolă comună. Totuşi, acestea ar trebui să fie consolidate în continuare, pentru a deveni mai eficiente şi mai eficace[26]. În special, pe baza sinergiilor cu fondurile ESI şi cu strategiile de specializare inteligentă[27], capacităţile de C&I consolidate în ultimul deceniu în regiunile cu performanţe mai reduse ar putea fi

[26] Această concluzie este sprijinită, de asemenea, de recomandarea grupului de experţi la nivel înalt care a realizat evaluarea ex post a PC7: „să se alinieze instrumentele de cercetare şi inovare în Europa”; COM(2016) 5 final.

[27] COM(2017)376, „Consolidarea capacităţilor de inovare în regiunile Europei: strategii pentru o creştere stabilă, durabilă şi favorabilă incluziunii”.

mai bine utilizate pentru proiectele finanțate din programul-cadru și pentru a intensifica participarea la rețele și activități de C&I transnaționale.

În avizul său, Parlamentul European acordă o importanță deosebită sinergiilor dintre programele de finanțare ale UE, pe care le consideră esențiale pentru ca investițiile să devină mai eficiente, prin exploatarea în special a strategiilor de specializare inteligentă. Parlamentul solicită realizarea unor sinergii sporite între viitorul program-cadru și alte fonduri UE dedicate susținerii C&I. Avizul CSEC indică că sinergiile între fondurile ESI și programul-cadru ar trebui dezvoltate la nivel sistemic, încă din perioada de programare. Concluziile Consiliului pledează, de asemenea, pentru sinergii, coerență, compatibilitate și complementaritate.

Grupul la nivel înalt Lamy recomandă ca viitoarele programe de finanțare să fie elaborate pe baza unor logici de intervenție complementare, interoperabile și care se susțin reciproc, pentru a sprijini consolidarea capacităților în regiunile care sunt în întârziere în ceea ce privește inovarea (#6 Raționalizarea cadrului de finanțare al UE și obținerea de sinergii cu fondurile structurale).

Comisia va valorifica experiența dobândită în urma punerii în aplicare comune a actualei generații de programe de finanțare (de exemplu, introducerea „mărcii de excelență”[28]) și se va concentra asupra intensificării sinergiilor din etapa de elaborare a programului, pentru a se asigura că gama de instrumente și programe acoperă întregul lanț al inovării. În acest scop, este necesar să se alinieze prioritățile, să se sporească flexibilitatea programelor de cofinanțare în vederea punerii în comun a resurselor la nivelul UE și să se îmbunătățească compatibilitatea normelor (de exemplu, ar trebui să fie posibil să se aplice în mod automat marca de excelență). Viitorul program va continua, de asemenea, să ofere sprijin pentru procesul de elaborare a politicilor.

3.6. Întărirea cooperării internaționale

Cooperarea internațională în domeniul C&I este esențială pentru a garanta accesul la talente, cunoștințe, know-how, instalații și piețe la nivel mondial, pentru a aborda în mod eficient provocările globale, precum și pentru a pune în aplicare angajamentele asumate la nivel mondial. Chiar dacă Orizont 2020 se adresează unui public internațional larg și este deschis către lume, participarea țărilor terțe a scăzut în comparație cu PC7, prin urmare cooperarea internațională trebuie să fie intensificată în continuare pentru a consolida în mod continuu excelența și competitivitatea C&I din Europa și pentru a soluționa provocările societale mondiale.

Parlamentul European solicită consolidarea cooperării internaționale în domeniul C&I, inclusiv cu partenerii asociați și cu țările emergente, cât mai curând posibil, prin intermediul unor acțiuni concrete. În plus, Parlamentul European subliniază valoarea diplomației științifice. Concluziile Consiliului reafirmă importanța reciprocității.

Grupul la nivel înalt Lamy subliniază în mod similar importanța cooperării (#10 Transformarea cooperării internaționale în domeniul C&I într-o marcă a C&I din UE). Grupul recomandă stimularea în continuare a activităților de cooperare internațională și deschiderea programului pentru a permite asocierea cu cei mai buni parteneri și sprijinirea participării tuturor, pe baza unei cofinanțări reciproce în țările partenere.

[28] https://ec.europa.eu/research/soe

Comisia recunoaşte importanţa întăririi cooperării internaţionale în domeniul C&I, acesta fiind şi obiectul programului de lucru final al Orizont 2020. Ar trebui să fie luate în considerare criterii şi norme aplicabile în cazul asocierii unor ţări terţe, pe baza excelenţei în C&I. Evaluarea impactului privind viitorul program ar putea avea în vedere mai multe moduri de stimulare a cooperării internaţionale, pentru a garanta faptul că cercetătorii din UE lucrează cu cei mai buni şi mai potriviţi parteneri în domeniul C&I din lume.

3.7. Consolidarea deschiderii

Este necesar să se exploateze progresele importante realizate în ceea ce priveşte punerea la dispoziţia comunităţii ştiinţifice şi a publicului mai larg a publicaţiilor ştiinţifice şi a datelor generate de Orizont 2020. Cu toate acestea, până în prezent, mai puţin de 70 % din publicaţiile produse în cadrul Orizont 2020 sunt disponibile prin acces liber, fără să existe semne clare de îmbunătăţire.

Avizul Parlamentului European este în favoarea principiului general al accesului liber, iar CSEC consideră că politica de deschidere de 100 % a programului Orizont 2020 reprezintă o măsură clară în favoarea circulaţiei cunoştinţelor. Lucru important, concluziile Consiliului privind tranziţia către un sistem al ştiinţei deschise[29] oferă orientări utile pentru viitor, iar concluziile Consiliului privind evaluarea intermediară a programului Orizont 2020 subliniază rolul ştiinţei deschise în sporirea impactului şi a transparenţei.

Raportul grupului la nivel înalt Lamy subliniază faptul că promovarea ştiinţei deschise (şi în mod special a accesului liber) reprezintă un principiu-cheie a cărui respectare ar trebui să fie recompensată (#3 Educaţie pentru viitor şi investiţii în oameni care vor contribui la schimbări).

Comisia va continua să îşi dezvolte politicile în sprijinul agendei privind ştiinţa deschisă[30]. Pe baza experienţei acumulate în punerea în aplicare a programului Orizont 2020, toate publicaţiile ar trebui să fie accesibile publicului şi toate datele ar trebui să fie uşor de găsit, accesibile, interoperabile şi reutilizabile (principiile FAIR). Comisia va examina diferite opţiuni pentru ca următorul program-cadru să integreze pe deplin ştiinţa deschisă, ca modalitate de a consolida excelenţa ştiinţifică, de a beneficia de implicarea cetăţenilor, de a obţine o mai bună reproductibilitate a rezultatelor şi de a spori reutilizarea datelor din domeniul cercetării.

3.8. Raţionalizarea cadrului de finanţare

Raţionalizarea cadrului de finanţare Orizont 2020 reprezintă un domeniu-cheie în care sunt necesare îmbunătăţiri. Acest lucru este valabil în special pentru cadrul instrumentelor şi iniţiativelor de parteneriat[31]. Părţile interesate arată că numeroasele instrumente şi iniţiative, foarte complexe, sunt dificil de înţeles şi pot duce la

[29] http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/ro/pdf
[30] https://ec.europa.eu/research/openscience/
[31] Orizont 2020 sprijină două mari categorii de parteneriate, pe lângă iniţiativele emblematice în domeniul FET (*Future Emerging Technology* - tehnologii viitoare şi emergente) şi comunităţile de cunoaştere şi inovare (CCI): cele care implică, în principal, întreprinderile, adică iniţiativele în temeiul articolului 187 sau parteneriatele public-privat (PPP) şi parteneriatele public-privat contractuale (cPPP), şi cele care implică în principal statele membre, şi anume iniţiativele în temeiul articolului 185 sau parteneriatele public-public (P2P), ERA-NET Cofund, EJP-Cofund şi iniţiativele de programare în comun.

suprapuneri. Reformarea cadrului actual privind parteneriatele ar trebui să permită utilizarea întregului lor potențial în vederea atingerii unor obiective politice ambițioase.

Evaluarea EIT identifică necesitatea de a dezvolta noi sinergii cu alte inițiative ale UE încă din etapa de programare. Există posibilitatea de a simplifica obiectivele relevante pe care ar trebui să le atingă EIT și CCI, pentru a le transforma în obiective clare și măsurabile; rolul CCI în cadrul UE privind C&I trebuie, de asemenea, să fie mai bine definit. Conform evaluării în temeiul articolului 185, cadrul UE privind cooperarea de tip public-public (P2P) a devenit confuz, existând prea multe inițiative similare cu o coerență insuficientă în cadrul P2P, precum și între P2P și programul Orizont 2020. Evaluarea în temeiul articolului 187 arată că activitățile de parteneriat public-privat trebuie să fie aliniate la politicile naționale, regionale și ale UE și că este necesar să se revizuiască indicatorii-cheie de performanță. Evaluarea PPP-urilor contractuale (cPPP) a identificat probleme de coerență între cPPP și necesitatea de a dezvolta sinergii cu inițiative precum CCI.

CSEC consideră că mecanismele de finanțare trebuie să fie raționalizate urgent și estimează că P2P sunt esențiale pentru o coordonare mai bună a punerii în aplicare a activităților de C&I la nivel național și la nivelul UE. Concluziile Consiliului Competitivitate au subliniat în mod similar faptul că ecosistemul C&I actual a devenit prea complex și că toate inițiativele de parteneriat trebuie să dispună de o strategie de ieșire pentru a renunța la finanțarea oferită prin programul-cadru. Parlamentul European susține „decomplexificarea” cadrului de finanțare al UE.

Grupul la nivel înalt Lamy acordă, de asemenea, prioritate raționalizării (#6 Raționalizarea cadrului de finanțare al UE) în interiorul și în afara programului-cadru. El consideră că varietatea mecanismelor de finanțare pentru C&I riscă să dilueze excelența prin favorizarea „concurenței între cei care dețin informații privilegiate”. Grupul recomandă eliminarea unei treimi din mecanismele de finanțare, instrumentele și acronimele din domeniul C&I. În ceea ce privește parteneriatele, grupul recomandă limitarea cofinanțării din partea UE la parteneriatele care contribuie în mod clar la îndeplinirea obiectivelor misiunilor UE, cu un mecanism de cofinanțare simplificat și flexibil (#9 O mai bună aliniere a investițiilor în domeniul C&I la nivelul UE și la nivel național). În sfârșit, grupul recomandă ca CCI să fie utilizate într-un mod mai coerent pentru a aborda provocările globale, prin includerea lor în mod direct în programul UE privind C&I de după 2020 (#3 Educație pentru viitor și investiții în oameni care vor contribui la schimbări)[32].

Comisia salută aceste evaluări. Pe termen scurt, Comisia va depune eforturi pentru a îmbunătăți performanța în cadrul actualului ciclu de viață prin planurile anuale de activitate și programele de lucru în conformitate cu orientările recomandate în evaluările respective. Pe termen mai lung, Comisia va examina modul în care pot fi raționalizate diferitele instrumente și mecanisme de finanțare ale UE în domeniul C&I în favoarea beneficiarilor, fără a submina îndeplinirea obiectivelor sale de politică. Un viitor EIC ar putea reprezenta o oportunitate de a simplifica mecanismele de sprijin pentru inovare. Posibilele misiuni în domeniul C&I ar putea fi utilizate pentru a structura CCI, astfel încât acestea să aibă obiective mai clare, să comunice mai bine și să aibă un impact mai puternic.

[32] Raportul grupului la nivel înalt Lamy cu privire la EIT a constatat că există o nevoie clară de a consolida rolul sediului EIT ca furnizor de servicii partajate și de expertiză pentru CCI. (https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/eit-hlg-final-report_en.pdf)

În evaluarea impactului viitorului program, Comisia intenționează, de asemenea, să analizeze modalități de raționalizare a parteneriatelor (incluzând CCI și inițiativele emblematice în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente), să îmbunătățească deschiderea și transparența acestora și să le asocieze cu misiunile și prioritățile strategice viitoare ale UE în domeniul C&I. În cadrul unui proces strategic, Comisia va reflecta printre altele, la adiționalitatea capacităților, la relevanța priorităților politice convenite între UE, statele membre, industrie și celelalte părți interesate, la flexibilitate, la strategiile de ieșire integrate încă de la început și la impactul care nu poate fi obținut doar prin intermediul programului-cadru.

4. PERSPECTIVE

Până în prezent, programul Orizont 2020 reprezintă un succes al UE cu o valoare adăugată europeană incontestabilă. Pe baza constatărilor favorabile ale evaluării intermediare, a reacțiilor părților interesate și a concluziei grupului Lamy care solicită „o evoluție, nu o revoluție", este necesar ca programul-cadru să fie în continuare îmbunătățit și optimizat mai degrabă decât să fie revizuit general.

Comisia salută recomandările grupului la nivel înalt Lamy; ea va ține cont de ele, dacă este cazul, la elaborarea viitorului program-cadru cu scopul de a defini un nou nivel de ambiție pentru poziția de lider la nivel mondial în domeniul științei și inovării.